

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 24

1 Ապրիլ 1893

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ.

ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

Պապը Այն Ճառտէսի Թիւ 20

1893

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ԵՐԿԻՆԲ ՊԱՏՄԵՆ ԶՓԱՌՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ. (Շաբ.)--
2. ՆՈԹՐ—ՏԱՄԻ ԲԵՄԸ:
3. ԴԱԼՍԹԱՖ.—Յ. Ունէն:
4. ԾՕՐԻԼԼԱ.— Յ. Ո:
5. ԲԱՐՈԶՆ Եւ եւս խաղաղութեան.— Գ. Վ. Ալլէն:
6. ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՅ Գ. տարւոյ ՊԱՏԿԵՐ Հանդիսիս:

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Է Ս Կ Ի Ս Ս Թ Ս Ե Ա Յ

Երրորդ Տարի

թիւ 24

1 Ապրիլ

1893

ԵՐԿԻՆԻ ՊԱՏՄԵՆ ՉՓԱԽՍ ԱՍՏՈՐԵՈՅ

(Շաբաթաբարքին) (*)

Բ. Ալեքանէն և իւ մարտկաց զիբն և պարզաւոր հեռաւոր
բռնիւնքն.— Ընդունելով այդ բացարձակ յայտնի ճշմարտութիւնն
թէ մեր դրութեան կենաց պատճառն Արեգակն է, վասն զի
իրմէ կրնգունինք լոյսն և ջերմութիւնն, կը հետեւցունեմք՝
թէ մարտկային Դրութեանս ամեն առեղք՝ Արեգակնն այդ
կրկին սղգեցութեանց նկատմամբ՝ ամենապատշաճ գիրք և
հետաւորութիւն ստացած են։ Դարձունենք աչքերնիս մեր երկ-
րին վրայ, քննեմք իր գիրքն, ենթադրեմք՝ թէ աշխարհս իր ալմ-
մեան ունեցած դրութեան հակառակ բնթացք մ'ունենար, ի՞նչ կը
հետեւէր. գիշեր և ցերեկ չունենայինք պիտի, երկիրս չչար-
ժէր, ոչ օրական և ոչ տարեկան շրջանաւ. ի՞նչպէս կրնային
գիմանալ արարածք, ի՞նչպէս մարդիկ, ի՞նչպէս կենդանիներն,
բոյսք, ևւայլն։ Յուրտ ևւ սաք չլինէր՝ ո՞ւր էր եղանակաց հա-
ճոյքն, ո՞ւր ևւ նոցա սքանչելի արդիւնքն, ի՞նչպէս կրնար աշ-
խարհս ապրիլ, կենդանանալ, չնչել, գիմադրել։ Եթէ հաստատուն
կլիմայ մը յարատեւէր՝ ևւ այդ միշտ բարեխառն, հովմաց արդ-
իւնքն ալ պիտի պակասէր, օդոյ ապականութիւնն պիտի վաւ-
թով զգացուէր. գիշերն ևւ ցերեկ զաղրելով՝ ըսել է թէ բարե-

(*) Տես Պարիսի Գ. Կարէ Լէ- 23:

խառնութիւն օգոց տնհար պիտի բլար, վասն զի շարունակ պիտի տաքնար միջնորան, շարունակ պիտի ջեռնոյր երկրազունան, եւ փոխանակ բարեխառնութեան՝ անխառնութիւն, կիպիչ հուր, վասնզուոր մաշ եւ աւերած պիտի գտնէինք յաշխարհիս Առ այդ ոչ երկիրս եւ ոչ մէջի գտնուող արարածք պիտի պիմանային, պէտք պիտի լինէր բոլորովին նոր կազմութեամբ գտնու մը եւ նոր հաստատութեամբ արարածներ հաստատել պատշաճ եւ յարմար այդ կենաց:

Այսպէս կը տեսնեմք որ աշխարհիս այժմեան զիրքն ըստ ամենայնի պատշաճաւոր եւ սքանչելի խորհրդով հաստատութիւն մ'է: Կալով Արեգակէն ունեցած հեռաւորութեանն՝ հոն քանն է:

Գանի մը հազար մղոն մերձեցունենք մեր բնակութիւնն Արեւուն, լինչ պիտի բնենք.—պէտք է թողունք եւ փախչինք ատի.—գէպ ուր.—գէպ 'ի բուհոներն: Վասն զի յայնժամ հոս անասնելի ջերմութիւն եւ մահացաւ ամբ պիտի ունենամք, իսկ բուհոներն դուրէ այժմեան բարեխառն կլիմայից հարթութիւնն: Ատկէց լինչ պիտի հետեւի.—Գարձեալ աղակաւնութիւն, դարձեալ մաշ, միով բանիւ անպատշաճութիւն: Վասն զի այժմեան զիրքովն բարեխառն կլիմայք բարեխառն են՝ ոչ թէ Արեգակնն նկատմամբ այդ գոտեաց բնած զրութեամբն միայն, այլ նաեւ վասն զի մի կողմէն հասարակածային ջերմ գոտին՝ եւ միւս կողմանէ բուհոյին սառուցեալ գոտին կ'աղբն եւ կ'արցիւնաւորեն այդ բարեխառնութիւնն: Դարձեալ վասն զի եթէ այդ վիճակին մէջ երթաղբեմք աշխարհ՝ սառուցեալ գոտի պիտի չունենամք, յայնժամ ուսով պիտի աղատեմք զով հողմերն սրտնեղիչ տաքութեան ժամանակ, եւ լաւ եւս հոգմայ երեսն պիտի տեսնեմք արդեօք, անուամբ միայն ստալին օրերն բարեխառն գոտի մը պիտի ունենամք, ստանց այլ եւս յետ այն աւուրց բարեխառնութեան երեսն տեսնելու, այլ միշտ սաստկանալով ամբ, միշտ ալբելով, միշտ կիզլով, հալլով, փճացունելով.—եթէ այս իսկ չխորհիմք, լինչ հարկ կայ այս բարեխառն գոտիէն անյնիկ ուրիշ նմանապէս գոտի մը, աղայական խաղ կ'ըլլայ:

Յիշելով նեւտոնեան օրէնքն՝ թէ ջերմութեան զօրութիւնն հեռաւորութեան քառակուսին է, երթաղբեմք այժմ հակառակն, քանի մը հազար մղոն մեր այժմեան զիրքէն հեռանամք, վերայիցալ պայմանաց հակառակ ընթացք մը, սոսկալից ցլուութիւն մը կ'ունենամք, հասարակածային գոտոյն ստալին աս-

աիծանին մէջ պէտք է բնակութիւն բնորդ, եւ այդ եւս մի քանի օր եւ ապա մահ առ հասարակ արարածոց, Ի՞նչ կը հետեւի աստի, որ եւ է յիշեալ զրից մէջ աշխարհ անպատշաճ էր. ոչ երկիրս եւ ոչ նորա մէջի բնակք չէին կարօղ ապրիլ՝ յարատեւել եւ ածիլ, Հետեւաբար Արեգական կենսատու ջերմութեան եւ լուսոյն նկատմամբ մեր երկրին բռնած ընթացքն՝ զիրքն եւ հեռաւորութիւնն ըստ ամենայնի հարկաւոր եւ պատշաճ էր. այսու լուսացնցող ճառագայթքն կը համին մինչեւ մեզի, կ'ոգեւորեն զմարդ եւ անասուն եւ ամենաբեր բոյսերն. օդոյ բարեխառնութիւնն կը տիրէ, եղանակաց փոփոխումն կը յաջորդեն իրարու, զիշերն եւ օր կը փոխանակեն զիրար, ջերմութիւն եւ ցուրտ դործարանաւոր եւ անդործարան էակաց պակասն եւ պիտոյքն կը հոգան անիմանոցի փափկութեամբ եւ օրինական զգուշութեամբ. միով բանիւ բնակելի կ'ընեն աշխարհս՝ որ յիշեալ պայմանաց մէջ աւերակաց եւ զանաւորութեանց կոյս մը պիտի լինէր:

Յիշեմք ուրեմն պահ մի Դեպքածն, որոս զօրութիւնն եւ տուած արդասիւն, եւ քսեմք, հնա՞ր է արդեօք Դիպքածի տալ այդպիսի զգուշական կանոնաւոր օրինադրութիւն մը: Ոչ, ոչ, խռամայ է լանտկանութեան դէմ այդ, եւ զնոցէմ խթանիւք քայլը: Ամենազօր Ամենխմատ Աջ մը կայ. եւ ես նորա երկրպագուն եմ. այո:

Ինչ որ յիշեցինք անցեալ զլիոյց մէջ՝ երկնային մարմնոց խառնութեանց վրայ, այդ օրինօք կ'ապացուցանեմք՝ թէ մեր Արեգակէն հետի դանուօղ ահաւոր մոլորակք՝ մեզ հման այդ Ահաւորագոյն Ձեռքէն ուղղեալ, իրենց խառնութեան եւ կազմութեան համեմատ եւ իրենց մէջի բնակչաց յարմար եւ պատշաճաւոր զիրք եւ հեռաւորութիւն բնութեամբ են: Մի միայն այդ օրինաց վրայ չեմք ծանրանար, փասն զի ուրիշ միջոցներ պակաս չեն Անոր, որոյ իւր փառքն երկինք կը պատմեն:

Գ. Լոյս և Տիեզերք. — Թողլով ջերմութիւնն առ վայր մի՝ եւ լուսոյ վրայ ամբիփեղով մեր միտքն՝ զիտեմք որ առանց ասոր ոչ մարդ ոչ անասուն եւ ոչ բոյս կրնային ապրիլ աշխարհիս վրայ. լոյսն առանց մթնոլորտի ոչ կրնայ ցոլանալ եւ ոչ բեկբեկիլ, բայց առանց այս կրկին յատկութեանց ենթարկելու լոյսն չեմք կրնար տեսնել մենք, ուստի առանց մթնոլորտի անհնար էր լուսոյ սխտոյքն հայթհայթել, առ այդ Իմաստուն ճարտարագետն հոգ տարեր եւ հաստատուր է օքն, որ ընդազգի օդուաներէ զստ

նաեւ անհրաժեշտ միջոց մ'է մեր երկրապետին լոյս եւ ջերմութիւն օրհեւելու եւ բնակութեան եւ կենաց յարմար ընծայելու համար ըստ իւրաքանչիւր արարածոց պահանջման:

Դ. Լուսին.— Լուսնի մեր Գնտին վրայ ունեցած ազդեցութիւնն անուրանալի է. ձգելով երկրորդականքն կրնամք յիշել ծովերու վրայ ըրած ահաւոր շարժումը, բայարձակ յայտնի է այսօր որ ծովուց մակընթացութեան եւ անդատութեան զլսաւոր սանձն լուսնին ձեռքն է: Ո՛րչափ ինչ լուսնին մեր գիտութեանց յառաջդիմութիւն ընել տուած է՝ ալն յայտնի է. աստեղաբաշխութիւնն, ծովային գիտութիւնը, նաւորդութիւնն, նաւուղղութիւնն, ժամանակագրութիւն, եւայլն, հսկայ քաղեր տուած են լուսնի շնորհիւ: Չմոռնանք յիշելու՝ թէ զԵրկիրք Դիպուածի ծնունդ կոչելով հանդերձ՝ մութ գիշերներն՝ «անլուսինը» ծագէր, կը փափսանք. ո՛չ, փոքր եւ աննշան չէ արդարեւ լուսնի մեղ ցոլացուցած լոյսն, աղօտ՝ այլ աւելի քան դարեւուն մեղ մտերիմ, մեղ պատշաճ, ըստ հոգեկան ազդեցիկ կրից. կայ զբայուն սիրտ մը որ չփափաքի կենաց այդ հմայական ժամերուն. որք հրապուրիչ՝ յանկուցիչ՝ մխիթարիչ են այդ միմնչազ դալկահար աղօտ նշուրից ծագած ժամերն. մինչեւ կասարեայ լուսնին տիրապետէ ընդհանուր, Դու Բանաւոր Զգայուն մարդ՝ սրտիդ թելերն ըսքախելով քաղցրութեան՝ երջանկութեան՝ եւ անմահութեանդ բուրմամբն թմրեալ երբ Ա՛լս մը հառաչես մաղձոտած սրտովդ, յիշէ որ այդ ձայնն մինչեւ լուսնի ծագողին Ականջն հասաւ եւ այդ լոյսն ալ Քեզ չզլայաւ:

Լուսնին ինչ որ մեզ կ'ազդէ բարեխառն կլիմայից մէջ՝ նոյն չէ սառուցեալ բեւեռային դօտեաց մէջ. իւր շառաւիղներն աւելի ուղղահայեաց են անդ, հետեւաբար լոյսն ալ աւելի. դիտնալով որ մանաւանդ այդ դօտեաց մէջ գիշերն մեզ նման ժամերով չեն չափեր, այլ օրերով, չաբաթներով, սրչափ ուղիղ համամատութեամբ ներդաշնակեալ պէտք է գտնեմք լուսնի այդ երեւոյթն:

Աստեղաբաշխից ընդհանուր ընդունելի մի թուիքն է՝ թէ ինչ ազդեցութիւն եւ հետեւութիւն որ ունի Լուսնին աշխարհիս վրայ՝ նոյնն եւ յայտնի է աւելին ունի մեր Երկրագունտն լուսնին վրայ: Այս բնական հետեւանք մ'է եւ միանգամայն հրապուրիչ անդրադարձութիւն մը. վասն զի աշխարհիս եւ լուսնի կազմութիւնը ինչպէս ղիտեցինք՝ իրարմէ մեծ զանազանութիւն

մը չունին, նման են ձեռով, նման զանգուածով, լեռ ու ձոր, ծով ու ցամաք, ինչպէս կազմութիւնքն նոյնպէս եւ պիտոյքն իրարմէ պէտք չէ հեռանան: Այսպէս լուսնի պաշտօնն մեր երկիրն ալ լուսնին վրայ կը կատարէ: Շղթայակալ պար մը յօրինուած է Երկինքն, իւրաքանչիւր Արեգակն իւր զրութեամբն ձեռք տուած այլոյ՝ Արարչին անճառ փառաց պրակ կը կազմեն:

Ե. Մէս Ժողովաց Լուսնէն.— Որչափ ալ ոքանչելի խմսատութեան ճարտարանիւս գործն է Երկրագունտս, ոչ ինչ նուազ պակասիչն են եւ մեր Դրութեան մնացեալ մոլորակքն: Հրատին մինչև ցարդ արբանեակ լուսնն մեզ երևցած չէ. իսկ Փայլածու եւ Արուսեակ՝ Արեգակին շատ մօտ բլլալով լուսնի պէտք չունին, եւ կամ գուցէ շատ մանր բլլալով մեզ անտանելի չեն, իսկ մնացեալ չորսն՝ որոնց ահազին հեռաւորութիւնն զիսենք Արեգակէն՝ փոխանակ միոյն՝ դանազան թուով լուսնիներ ունին. Լուսնիթագն ունի չորս հատ, Երևեակն՝ ութ, Ուրանոս՝ ութ, Պիտիքսին մէկն միայն ծանօթ է: Ենթադրեմք պահ մը զմեզ այդ ահաւոր աստեղաց (մոլորակ) միոյն մէջ, հասնի զիշերն՝ եւ ութ լուսնի մէկ մէկու ետեւէ ցցուին երկնից վրայ. ինչ կ'ըզգամք մենք մեր միտին, եւ ինչ պիտի զգամք այդ ութով: Ի՞նչ կ'ըզգան մեր բեւեռային եղբարքն երբ վեց ամիս շարունակ գիշերներու միակ հասարակաց ջահն երկնից երեսն կը տեսնեն զլուսնի. ինչ պիտի լինին եւ այդ մոլորակաց անհատ անհատ նուա՞ տանուէինդ տարի տեւող բեւեռային գիշերներու մէջ՝ ութ հատ միասին ուղղահայեաց բարձրացած լուսավառ լուսնիներու միեկթարանքն: Աքանչելիք են այս ամենքն, եւ ասանց ներդաշնակ համեմատութեան չկայ բան մը տիեզերաց մէջ: Մեր Դրութեան բոլորած Պարն շատ իսկ է մեզ խորհելու՝ զգալու՝ համազուելու, թէ ոչ Դիպուածն՝ ոչ Հարկն այսպիսի ծնունդ մը չկրնար յղանալ եւ երկնել, այլ սորա եւ ամենայնի տէրն Աստուած է:

Զ. Լուսնիագն Լուսնէն, Երևեակէն.— Զափաբերութիւնն իւրն Լուսնիթակի Արեգակէն ունեցած հեռաւորութիւնն՝ Երկրիս հետ բազմապիսի 160,486,400 մղոն աւելի կը ցուցնէ. ուստի Արեգական ջրմութիւնն եւ լուսոյ խտութիւնն՝ ըսել է թէ քսաներկու անգամ նուազ է անդ մերինէն, եւ Արևէն զիտելով իւր առերեւոյթ տրամադրածն հինգ անգամ մերինէն պղտիկ է: Այսչափն պարզ ճշմարտութիւն մ'է. ուստի մեր Երկրագնդին

կանոնաց հետ բաղդասերով այժմ, հետեւեալ ենթադրութեանց կը յանդիմք. — Լուսնթաղի դունան Երկրէս 1414 անդամ աւելի մեծ ըլլալով՝ եւ Արեգակէն այնչափ հեռու՝ ըստ մեր կազմութեան եւ ըստ ամենայնի նոյն եւ նման օրինաց եւ հետեւութեանց ենթակայ համարելով կը տեսնեմք որ սուրս ընդարձակ աշխարհներն եւ մեծագոյն մասն լուսոյ եւ ջերմութեան կենսական պիտոյքէն զրկուած է եւ կամ պիտի ըլլայ, եթէ ուրիշ մեղ անծանօթ օրէնք մը այդ պահասն չդարմանէ. առ այս կենթադրութիւն ըսինք, վասն զի աստեղադաշտութիւնն որչափ ալ դերազանց եւ վսեմ գլխութիւն մ'է, որչափ ալ մեր տկար կազմութեան ահաւոր դաղանիքներ կը բացատրէ, սակայն միշտ անծանօթ է եւ հնար չէ ընտել այն ոտկալի վարագոյրն վերցունել՝ քանի որ մարմնոյ կապանքն ՉՄԵՉ կաշկանդած են. սպասենք այն անցքին, մահ եւ անմահութիւն:

Եթէ այլ օրինօք այդ պահասն կը դարմանուի՝ լաւ եւս, իսկ ի՞նչ ոչ՝ մեր ենթադրութիւնք կ'արմատանան. այդ պահասին դարմանն կը տեսնեմք՝ Լուսնթաղի օրական չըջանին երազութեան մէջ. լոյսն եւ ջերմութիւնն իր հեռաւորութեամբն պակաս է, աւելիին պէտք ունի. տասը ժամէն պակաս միջոցի մը մէջ իր օրական չըջանն կը բոլորէ. ուստի ինչ որ երկրագունտին քսան եւ չորս ժամուան մէջ կը շահի՝ կը կորսնցունէ, նոյնն Լուսնթաղ գրեթէ տասն ժամուան մէջ կը կատարէ. միոյն ընդունած լուսոյ եւ ջերմութեան խտութիւնն կամ քանակն չաւրուակի 12 ժամ դնելով՝ կորուստն ալ 12 ժամ է գիշերահաւասարի ժամանակ. միւսոյն ընդունածն 5 համարելով՝ կորուստն ալ 5 ժամ է. հետեւաբար հաւասարութիւն մը կամ 10ի եւ 24ի տարբերութիւնքն կը մնան, սակայն առանց մոռնալու հեռաւորութեան կանոնն: Դարձեալ Լուսնթաղն չորս արբանեակ ունի, մինչ մենք հաստ մը միայն. այդ արբանեակներն Երկրագունտէս աւելի մեծ կը համարուին, պէտք չէ կարծել թէ ընդունայն տեղ թուոյ առաւելութիւն մը հաստատուած ըլլայ, ոչ. եւ յայտնի է որ չորսն ազդեցութիւնն միոյն քառապատիկն է. չորս հաստ երկրիս չափ մեծ լուսիններ՝ գիշերներն բաւականէն աւելի կրնան լուսաւորել: Այդ Արբանեակը ամենալուսնաւոր չըջան եւ ընթացք ունին.

Առաջինն կը շարժի	1 օր	18 ժամ.	27 վր.	35 րոպ.
Երկրորդն	» 3 »	13 »	13 »	42 »

Երրորդն կը չարժի	7 օր	13 ժմ.	42 վ.յր.	13 լուպ.
Չորրորդն	»	16 »	16 »	32 » 8 »
Իսկ իւրաքանչիւր լուսնիացի մոլորակէն հեռաւորութիւնն է,				
Առաջինն	408,268	մղոն.		
Երկրորդն	172,183	»		
Երրորդն	474,742	»		
Չորրորդն	483,360	»		

Երբ այսպէս չորս Արբանեակք երազ երազ չըջանաւ մը դառնան, եւ Լուսնիթագն ինքնին օրական արագ թաւարմամբն չըջի, հեռաւորութեամբն կրած կտրուտան այսպէս կիթ ոչ կա- տարեւադէս՝ դէթ ըստ բաւականին կը զարմանէ. ուստի առանց կարող լինելու մնացեալ զաղանիքն իմանալ, մեր ենթադրու- թեամբք իսկ կը տեսնեմք որ Խոհուն եւ Իմաստուն ձեռք մը կը տիրէ այդ ամենուն վրայ:

Նոյն բանն աւելի սքանչելի փայլով կը տեսնեմք Երեւակի վրայ, այդ ստաղ մեղմէ դէպ յԱրեւ գրեթէ 230,000,000 մղոն աւելի հեռի է, իսկ Լուսնիթագի Արեղակէն հեռաւորութենէն 150 միլիոն մղոն: Ի՞նչ կը տեսնեմք. մեր ամենէն զօրաւոր հեռա- դէս դործիքն ութ հատ լուսին յայտնած են մեզ դարդ. մին չափազանց փայլ մ'ունի. եթէ այդ հեռաւորութենէն կըր- ցեր եմք զանոնք տեսնել՝ զիւրին է հաշիւն ընել եւ անոնց զանգուածին մեծութիւնն իմանալ:

Ահա անոնց չըջանին ժամանակն.

Ա.	0 օր	22 ժամ	37 վ.յր.	22 երկվ.
Բ.	1 »	8 »	53 »	6 »
Գ.	1 »	22 »	18 »	25 »
Դ.	2 »	17 »	41 »	8 »
Ե.	4 »	12 »	25 »	10 »
Զ.	15 »	22 »	41 »	25 »
Է.	21 »	7 »	12 »	00 »
Ը.	79 »	7 »	53 »	00 »

Իսկ մոլորակէն հեռաւորութիւնքն.

Ա.	47,988	մղոն.
Բ.	81,600	»
Գ.	75,646	»
Դ.	97,800	»
Ե.	136,374	»
Զ.	315,866	»

է. 442,600 մղոն

Ը. 922,000 »

Սակայն ոքսանչեղիք մ'ալ ունիմք նոյն մոլորակին շուրջն.
Երեւակին ճանչալն:

Երկրի տրամագիծն 12,732,814 մեղր ըլլալով, համեմա-
տաբար Երեւակինն է 114,875,448 մեղր, իր մանեակին տրա-
մագիծն է՝

Արտաքին մանեակին զրաի կողմանն	71,000	մղոն.
»	»	»
»	»	»
Ներքին	»	»
»	»	»
»	»	»
Մանեակներու մոլորակէն հեռաւորութիւն	8,300	»
Կրկին մանեկաց միջոցն	720	»
Թանձրութիւն	50	»
Լայնութիւն	50	»
Մանեկաց շրջանին տեւողութիւն	10 Ժմ. 32' 15"	

Սքանչելի կամար մը երկնից շուրջն, անդոյս մարմին մ'է
մոլորակին նման, լուսոյ եւ ջերմութեան լաւ միջոց մը, ըստ
մոլորակին զրից կ'երևի եւ կ'աներեւութանայ, ունի լուսիններ,
կրկին լուսաւոր մանեակներ, ահաւոր մոլորակի մը շուրջն, ա-
հա մեր ամենէն լաւ գիտցածն, ինչ տխուր լինի այդ, ինչ զորա-
քնակիչքն, ինչ է այս Արարչութեան գեղակերտ հմայական ծը-
նունդն: Դիպուածով կամ առանց պատճառի մը եղած է այդ.
բռնաբար կամ ի ստիպմանէ՞ ծնաւ զայդ ծնողն. եւ ո՞վ է ծը-
նողն, նիւթն թէ սնկատաւ եւ անդոր զօրութիւնն:

(Շարայարեղի)

*

ՆՕԹՐ—ՏԱՄԻ ԲԵՄԸ

Բարեգու մայր եկեղեցւոյն լեւմը փառաւոր յիշատակներ կը յարուցանէ: Կէս դարէ աւելի է զի սրբազան պերճախօտութեան պարագլուխք իրարու յաջորդեցին սոյն բեմին վրայ: Հրօշակաւորագոյնը, Հ. Լաքօրաէր, թողուց անդ անմոտանալի մի գրօշմ: Ելաւ անդ առաջին անգամ ի 1835. արքայ էր յայնժամ: Նորա բարեկամաց թախանձանքին զիջանկով Մօնախնօր տը Քէլէն թոյլ տուեր էր Հ. Լաքօրաէրի զի քարոյէ ի Նօթր-Տամ, քանզի ծերունի արքեպիսկոպոսը փառահովածն չունէր երկտասարդ կղերականին վրայ՝ ինչ ինչ ճառախօսութեանց, միջադէպներու եւ նորա Լամընէի հետ ունեցած յարաբերութեանց պատճառաւ: Լաքօրաէր ընդ հուպ փարտուեց այս անպատահով իւր անարատ վարդապետութեամբք եւ եկեղեցին յայնժամ ունեցաւ նոր պերճախօս քարոզիչ մը որ իւր խօսից փայլով կը զերազանցէր զայլս: Կը յիշեցունէր, նոր ձեռի ներքեւ, Պօպիւէյի եւ Մաթիեօնի անմոտանալի օրերը:

Երկու տարի յետոյ, յիսուսեան Ռափիննան արքայի յանձնուեցաւ Մեծ Պաճի քարոզները զրուցելու պաշտօնը: Բնականապէս ունկնդիրք լազդատեցին երկու քարոզիչները. կ'ըսէին թէ Լաքօրաէր զմարդիկ խոտովանութեան կը մերձեցունէ. իսկ Ռափիննան յայնմ կը մօծանէ զնոսա: Յետոյ Լաքօրաէր յանկարծ ի Հոովմ գնաց: Ի դարձին՝ կը կրէր Ս. Դոմինիկոսի սրգուց պատմութեանը Թէպէտեւ այս զգեստը իւր միջինդարեան յիշատակներով յուզեց Վօլթէրականները, սակայն Լաքօրաէր յարգել տուաւ զայն՝ չնորհիւ իւր հանճարին եւ վառ հաւատաքին: Բազում տարիներ քարոզեց սոյն բեմին վրայ եւ փառաւորեց զայն ու ինքզինքը:

Դեկտեմբերի 2էն յետոյ ինչ ինչ պատճառներու համար ալ չ'ուզեց շարունակել քարոզները: Ի 10 փետրվարի 1853 փերջին անգամ լեւմը ելաւ ի Ս. Ռօքոս եկեղեցւոյ քարոզ տալու համար ի նպատակ քրիստոնեայ վարժարանաց: Նիւթն էր «բնութեան մեծութիւն» եւ բնագիրն էր՝ Է.Մ. փէր (իւր մարդ): Ներ-

կայ էին Կարպինայ Տօնէ եւ Բարիզու արքեպիսկոպոսը Մօն-
սինեօր Սիպուրս Իւր խօսքերը խորին սպաւորութիւն ըրին
ունկընդրաց վրայ, բայց երկրորդ օրը Լաքօրաէրի իմացուցին
որ քարոզութիւնն այնուհետեւ իրեն արդեւիտէւ էր:

*
* *

Ի Նօթր Տամ Լաքօրաէրի յաջորդեցին հետզհետէ Հ. Տըբ-
լատ, Տիւբանլու, Լըքուրթիէ եւ Բլանթիէ արքայները, եւ ի
1855 Հ. Ֆէլիքս, որում յանձնուեցաւ վերջնական կերպով Մեծ
Պահօց քարոզները, զոր շարունակեց տասն ու հինգ տարի: Տի-
եղերական արուեստահանդիպին ժամանակ սկսաւ քարոզել:
Նախ եւ առաջ յայտնի չեղաւ թէ օժտեալ է թէ չէ պերճա-
խօսական յատկութեամբ, ոչ տեսք ունէր եւ ոչ ձայն: Սակայն
տակաւ առ տակաւ զիւրութեամբ խօսեցաւ եւ սաացաւ ազդու
ձեւեր: Նուաճեց զիւր բնութիւն, ձեռք բերաւ ինչ որ կը պա-
կասէր իրեն եւ, հմտութեանը, հզօր պատճառաբանութեանը չը-
նորձիւ, ժամանակակից քարոզիչներու կարգն անցաւ:

Բայց Ծննդեան պահօց քարոզները զազրեր էին ի Նօթր-
Տամ: Երբ 1863ին Մօնսինեօր Տարպուա Բարիզու արքեպիս-
կոպոս կարգեցաւ, ամեն բանէ առաջ խորհեցաւ սոյն քարոզնե-
րը վերահաստատել: Հասարակաց կարծիքը յայնժամ կը նշա-
նակէր սոյն պաշտօնի համար զՀ. Իասէնթ եւ զՀ. Մէնեար:
Ուստի արքեպիսկոպոսը որոշեց ի սոյննէ մին ընտրել:

Հ. Մէնեար կը քարոզէր ի Սէն—Սիւլբիս. Հ. Իասէնթ ի
Մատրէն: Առաջինը կը քարոզէր մեսիական մարգարէութեանց
վրայ: Առանց անունը տալու կը հերքէր էրնէսթ Ռընանի (Կէն-
ցա՞ Յիսուսէ) անուն զիրքը որ նոր հրատարակուեր էր: Խօսքը
հզօր, եռանդուն էր. տրիտունի ձեւեր ունէր: Յառմամբ կը
խօսէր ընդդէմ սոփեոսեաներու «օրք, կ'ըսէր, լազմագործան
հաւատքի ոտիներն են» Նորա բորկացայտ պերճախօսութիւնը
սակաւ մի երկիւղ կ'ազդէր:

Հ. Իասէնթ բնօր չէր նմանէր նմա՝ Ներդաշնակ ձայն մը
ունէր եւ կ'ախորժէր վեհ նկարագրութիւններէն. զորս կը
պճնէր արեւելեան բանաստեղծութեան զիւթութեամբ: Բայց
սորա յանդգնութիւնները արդէն մոռաւորութիւն կու տային:
Այսու ամենայնիւ բազմաթիւ բարեկամներ ունէր Բարիզու
կղերին մէջ: Սէն—Սիւլբիսի դասընկերները մեծ համարում ու-

նէին նորա տաղանդին վրայ: Սիրելի աշակերտն էր Պօսրի աբ-
բային, որ ապա Բէրիկէոյի եպիսկոպոս եղաւ. սա կը վկայէր
նորա հաւատոյ անարատութեանը: Շնորհիւ այս բարեկամե-
րու, ընտրուեցաւ յաջորդ Լաքօրտէրի ի Նօթր-Տամ:

Իսկ Հ. Մէնեսար չկրցաւ հանդուրժել այս պարտութեան:
Քիչ ժամանակ յետոյ թողուց Ա. Դոմինիկոսի կարգը եւ եղաւ
ժողովրդապետ Արքաշօնի ուր ապրեցաւ անձանօթ՝ կատարելով
միայն իւր սահմանափակ պարտաւորութիւնները եւ մերժելով
բոլոր վերստին ելնելու առաջարկները:

Հ. Իսաէնթի պատմութիւնը ծանօթ է ամէնուն: Շատ տա-
րիներ պատուով կատարեց իրեն յանձնուած պաշտօնը: 1869ին,
հռչակաւոր թղթի մը մէջ, որ հրատարակուեցաւ Վատիկանու
տիեզերական ժողովքէն քիչ առաջ, անսխալականութեան վար-
դապետութեան հակառակ լինելը կը յայտարարէր եւ կը յա-
ւելոյր թէ՝ անդրաշնորհականաց դորձանութեանց պատճառաւ՝
կը թողուր Նօթր-Տամի բոլոր իւր ազատութիւնը պահելու
համար: Յետոյ ամուսնացաւ: Ծննդոյ քարոզներուն ժամանակը
հառաւ, բայց մայր եկեղեցւոյն բոլոր վերստին լուռ մնաց:

Յաջորդ տարին, Հ. Ֆէլիքս ալ թողուց զՆօթր-Տամ՝ մարմ-
նական տկարութեան պատճառաւ: Նորա յաջորդութիւնը առա-
ջարկուեցաւ Հ. Մօնտպրէի որ ընդունեցաւ եւ տասն ութ տա-
րի շարունակ քարոզեց զեհ պերճախօսութեամբ: Այլ եւ այլ
նիւթոյ վրայ խօսելէ յետոյ մտադրեց Հասարակականութիւնը, այ-
սինքն նոյն պատրուակաւ քրիստոնէական վարդապետութիւնը
ուսուցանել: Սոյն երկասիրութեան մէջ յոյց տուած հասու-
թիւնը, վարդապետութեանցը անարատութիւնը, պերճախօսու-
թեանը բարձրութիւնը կացուցին զինքը դասական քարոզիչ մը:
Երեք տարիէ ի վեր նորա սեղը կը բռնէ Մօնտինեօր տ'Իւլսթ:

*
* *

Մօրիս Լըսսաթ տ'Իւլսթ տ'Օթրօշ Մարի—Ամէլի թաղուհւոյ
արքունեաց կիներէն միոյն որպէն է: Օրէնանի իշխանաց հետ
դասախարակուեցաւ եւ այսօր 52 տարու է: Այժմ Պրանսայի
ամմնէն ղրտնական եւ պերճախօս եկեղեցականը համարուած
է: Նորա խօսելու զերբութիւնը եւ լեզուին անյողողող ուղղու-
թիւնը հանրամանօթ են: Յոյժ ընդարձակ հասութիւն ունի:
Յանապարհասից խօսելու ձիրքը, ի բայ առեալ զԼաքօրտէր, իւր

նախորդներէն ոչ ոք ունէր իրեն չափ ֆէլիքս, Իսաէնթ, Մօն-
տապրէ յառաջագոյն կը սերտէին իրենց քարոզները, վերջինը մա-
նաւանդ կ'արատասանէր այնքան ճշգոյթեամբ որ կարելի էր
կանխաւ տպեալ գրքոյկին վրայ հետեւիլ՝ եւ համադրել թէ
բառ մ'իսկ չէր փոխէր: Ընդհանրապէս, Մօնտինեօր տ'Իւլթի
երկարատեւ խորհրդածութեամբ կը նշանակէ քարոզներուն զը-
խաւոր կէտերը, ամբողջ պարբերութիւններ կը շարադրէ: Սա-
մանները գծելէ յետոյ ինքզինքը ազատօրէն կը թողու խօսից
ընթացքին որ կը վարէ զինքը, եւ այն ընթացքին մէջ այնքան
կը պարզէ մտաց ճկունութիւն զի ունէրնորայց բաւական զը-
ուար կը լինի գրուածը չի գրուածէն զանազանել:

Այս քարոզիչը, որոյ դէմքը, վարմանքը, ձեւերը հինու-
ուրց եւ կորովի ցեղի մը ժառանգ լինելը կը յայտնեն, նախ եւ
առաջ հողերան է, այս է իւր արժանիքը եւ գուցէ իւր թերու-
թիւնը, կ'ըսէ նորա սգոյակից մի քննադատ. Հաճութեամբ կը
ծանրանայ իմաստասիրական խնդրոց վրայ: Իւր զպրօցական
յաղթանակներու ժամանակէն պահեր է ճարտասանական գեղե-
ցիկ պարբերութեանց ճաշակը:

Հանդոյն Հ. Մօնտապրէի, որ իւր երկարատեւ քարոզներուն
նիւթ ընտրեր էր Հասարակ, Մօնտինեօր տ'Իւլթի իւր նիւթ
ընտրեց Աստուծոյ պատուիրօնները: Մատենօնէն ի վեր այս ա-
ռաջին անգամն է զի, ի Բարիզ, քրիստոնէական բարոյականը,
չնորձիւ Մօնտինեօր տ'Իւլթի, ստացաւ քարոզներու մէջ զուտ
վարդապետութեան տեղը: Նորա զրութիւնն է քարոյականը հիմ-
նել վարդապետութեան վրայ: Բեմի վրայ, իւր ազնուական
շարժումով եւ եպիսկոպոսական զգեստով մեծ տպաւորութիւն
կը գործէ ունկնդրայց վրայ, եւ ճայնը ուժով կը հնչէ. Նօթր-
Տամի ընդարձակ շրջափակին մէջ:

Մօնտինեօր տ'Իւլթի քարոզներէն ի վեր Մեծ Պահօց կ'իւ-
րակէները Նօթր—Տամի տնկնդրաց տեսակը սակաւ ինչ փոխ-
ուեցաւ. քարոզները լսելու համար եկողներն են զխոսականք,
Համալսարանի դասատուք, Ճեմարանի անդամք, հեւսկ ուրեմն
միտքերնին մշակուած մարդիկ:

ՅԱԼՍԹԱՅ

Բոլոր Իտալիա գեռ խնդութեան մէջ է եւ իրաւունք ալ ունի ծափահարելու իւր ամենէն երեւելի որդւոց միոյն՝ Վէրտիի՝ նոր մէկ երկն որ ներկայացուեցաւ Միլանի մէջ, արժանանալով տիեզերական գնահատման եւ հաստատելով մի անգամ եւս թէ՛ երաժշտութեան բնավայրն է մի միայն չքննողն Իտալիա:

Վէրտի իւր Ֆալսեֆ անուն աշխատութեամբ նոր սեռ մը փորձած է, այն է Քնարեբֆալսեֆ Կապիեբֆալսեֆ սեռը, որոյ մէջ կատարելապէս ալ յաջողած է: Եթէ ունենայինք կարեւոր եւ դժւոյ ձեռնհասութիւնը երաժշտական հմայիչ արուեստին մէջ, եւ եթէ կտրելի լինէր մեզ ներկայ գտնուիլ անոր ներկայացման նոյն իսկ Միլանի հոյակապ «Մեալա» անուն թատրոնին մէջ, յայնժամ ներելի էր մեզ, կարծեմք, երկարել խօսքերնիս Ֆալսեֆի երաժշտական արժէքին վրայ. . . Սակայն նորա թէ՛ Իտալիոյ եւ թէ՛ ընդհանուր եւրոպիոյ մէջ յարուցած արտասովոր յափշտակութեան առջեւ լինչպէս կարող էինք անտարբեր մնալ. . .

Ամեն գիշեր մէն մի ներկայացման քսան—երեսուն անգամ maestroն թատրոնին մէջ ի տես կը կոչուի Յայզահանդէսներ իւր բնակարանին առջեւ, ժողովրդային ցոյցեր, հեռագրեր մեծամեծներէ, պետական անձերէ եւ գահակալներէ: Եւ Իտալական սքանչալիւմը այնքան յառաջ գնացած է որ Մարտիֆալսեֆ իսկ հնարունեցաւ նշանաւոր Վարպետին զոր սապէս մերժեց. «Ես Վէրտի եմ, որդի գիւղացի Վէրտիի, ես իսկ գիւղացի մ'եմ, «եւ պիտի մնամ այդ գիւղացին, պիտի մնամ Վէրտին»:

Սակայն ո՞վ չի փափաքիր կոչուիլ Վէրտի քան թէ Մարտի չեմ պիտի ի՞նչ:

Դալով նիւթին՝ նախ չ'արժէր որ բացաարենք հոս երկարօրէն զի կարճ ու անկարեւոր է, եւ երկրորդ՝ զի Հանդիսիս գիրքն ու սկզբունքը չ'են ներքի մեզ ծանրոնալ այգպիտի մի թեթեւ երկի մը վրայ. սա միայն յաւելունք թէ ատի քաղուած է Շէյքսպիրէն, խնամօք գրուած եւ քերթուած հեղինակութեամբ Արրիկօ Պօլիթօյի որ նոյն ինքն բանաստեղծ մ'ըլլալէ զատ եւբողական համբաւ ունեցող երաժշտապետ մ'է եւ հեղինակ Մեֆիսթֆէլէ անուն օբէրային, որ անմահացուցած է եւրոպասարք վարպետին անունը:

Յ. Ունճէան

ԾՕՐԻԼԼԱ

Սոյն հոգակաւոր բանաստեղծը՝ որոյ մահը բոլոր եւրոպական մամուլն առ հոտարակ մեծաւ ակրութեամբ կը ծանուցանէր տարւոյս սկիզբը՝ էր Ծօրիլլան որ ծննալ ի Վալլատովա 1818 ին՝ իւր կրթութիւնն Մատրիոսի Աշխատանքայ կոչուած կը դերանոցին մէջ ստացաւ, ուր Վիկտոր Հիւկօ եւս անցուցած էր իւր ստաջին տարիները : Թէպէտ իւր ընտանեաց փափաքին անտալու համար, — որ կ'ուզէին զինքը փաստաւրան ընել, — Թօլէտոյի իրաւագիտական համալսարանին չըջանը կատարելապէս աւարտեց, սակայն՝ բանաստեղծութիւնը յազմելով իրաւագիտութեան՝ տախտակեցաւ թագու ինքզինքը իւր բնական բերմանց, որ արդէն տարեւ հասուցեր էին զինքը Պառնասոսի կատարը : Եւ արդարեւ 1837 ին հրատարակած բանաստեղծութեանց առաջին հատոր մը բաւ եղաւ ծանօթացնելու զինքը . արդ՝ քաջակերեալ այս առաջին յաջողութենէն՝ 1840 ին ի լոյս հանեց Cantos del Trovador անուն երկրորդ երկն, որ է մին իւր փառաց լաւագոյն տխրասներէն եւ ուր եռանդուն հեղինակը կը յայտնէր թէ՛ կաթօլիկ եւ Սպանիացի գոյով՝ բոլոր իւր կեանքն նուիրած էր հոգակելու Բրիտանիէութեան եւ Սպանիոյ փառքերը : Եւ կարծեմ իւր այս որոշման հաստատապէս հաւատարիմ մնալն էր որ ֆիասեց իւր արեգեղանական համբաւոյն :՝ սակայն, հոգ չէ, բաւէր որ նա ծառայեց իւր իսկալին եւ զէթ Սպանիոյ արդի ժամանակիս ամենամեծ բանաստեղծը լինելն ոչ ոք կ'ուրանայ այսօր :

Թատրոնի վերայ, ուր երեսունի չափ առաններ եւ կուտակերգութիւններ ներկայացուցած է, Շօլիէ աէ Վէկայի եւ Գալաէրօնի իրր օրինաւոր ժառանգորդը հանդիսացած է, ընտրելով անոնց պէս եւ ի վեր քան զամենայն Սպանիացուոց նիւթեր եւ քերթելով միշտ այդ հին վարպետներուն սառնաւորի չափովը . եւ ապաքէն այդ գործոց մին՝ որոյ խորագիրն է «Մէքսպոսէ Գալաէրօնի»՝ բոլորովին սպանիական թատրոնին նա մանաւանդ Գալաէրօնի «Խորհրդական Գործեր» (Autos Sacramentales) անուն թատերերգութեան՝ ոգւով յզայեալ է, զի բոլոր անձինքն եւ Հաճ-

Քաւի, Հանգստի, Բնապատմական պէս վերադեպ անունները եւ Հոմերոսի, Վերքելեոսի, Չերվանիէի եւ Շէշտիքի նման յատուկ անուններ : Թէպէտ Ծօրկլայի ընտրած նիւթերը ամբողջովին սղգայնութեան եւ հնութեան յատկութիւնն ունին, այսու հանգիւրձ իւր ոճն զերծ է այն ճոտածարանութենէն եւ խոտնաբանութենէն որմէ սղտա չեն սղտնիացի լաւագոյն հեղինակները եւ որոյ պատճառն անշուշտ պէտք է որոնել պատմական անցից մէջ, զոր այդ երկիրը ունեցած է ընդ այլազգիս : Միշտ արագ, սեղմ եւ արզու է իւր գրութեան կերպը եւ անդ հ'զղաս սղգեցութիւնը զարուս ֆրանսական մատենագրութեան, զոր Ծօրկլայ հիմնովին ուսումնասիրած լինել կը թուի. ահա՛, հոս է իւր արժանեաց մին ալ սրով մեծ բարիք յատուց բերած է սղտնիական գրականութեան մէջ :

Իւր գեղճիք եւ իւր փոքրիկ բանաստեղծութիւնք իւր թատերական դործոյ պէս միեւնոյն գրչի գրոշմը կը կրեն :

Իւր ամենէն ժողովրդային առամենքն են. Տճն Ժոռան թէնօրեօ, Հին Դոճակ կարկոզն, Սադանան ի Վալլաբօլիօ, Երկու Էջեան-սղտնիք, եւ այլն :

Գալով իւր քերթուածներուն՝ վերոյիշեալներէն զստ ունի նաեւ Կըլեաթա անուն քերթուած մը որ հեղինակին ամենախոտարեալ երկերէն մին կը համարուի :

Գրած է նաեւ հետեւեալ կատակերգութիւնքը, ինչպէս. Կնոջ մը հաւաքարժոռնիւնը, Չիլենիէն եւ Սարգենիէն, Փղոսկրեայ Քաժակը, եւ այլն : Ատոնցմէ զստ խմբագրած է եւս մանրամէտեր, վիպակներ եւ առասպելավէպեր, որոց զլսաւորներն են. Սպասողաց մը եւ Երկու Յրանառանկայ պարմոնիւնը, Սողոմնի դեռահարը, Երկու վեհանքն Բարդեր, Տանոնիւն Ժամոռան, Չարաբանոց Զաւիկը, Ալ—Ծամարել—Նապիկա, եւ այլն եւ այլն :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆՃԵՍՆ

Ամենազատիւ Գերերջանիկ Հոգեւոր Տէր

Ի դարուց հետէ վրիպակաւ գրչադրոյ սպրդեալ եւ զրեա՛թէ յամենայն իսկ եկեղեցական դրոյ անկեալ գոյով առաւ մի ի քարոյէն «Եւ ես խաղալեան զՏէր աղալեացոս» լազում անգամ յանհարազատ եւ յոչ ընիկ իմաստա ձգի. իբրու թէ Գերաւկանական լուծմամբ պարզելով զանոց՝ այս իցէ իմաստ լանից, «ՁՏէր խաղալեան՝ եւ ես աղալեացոս» կամ առանց իսկ Քերականական դատաւորութեանն անգամ միտ դնելոյ, այսպէս յաշխարհիկ լաւ հանելով զիսոյ, «Դարձեալ խաղաղութեան հաճար եւն»։ Իբրու այն թէ զրեալ էր ի բնադրին «Դարձեալ Լան խաղաղութեան զՏէր աղալ»։

Արդ համեմատեալ զխորհրդատեար մեր ընդ խորհրդատեարի Ս. Յովնանու Ոսկեբերանի ընծայելոյ, գտանեմք զի գհատած բանից այսպէս ունի ի Լատին թարգմանութեան Մինի. ի գործս Յովն. Ոսկեր. «Etiam atque etiam in pace Domini precemur» զորմէ հարցեալ տեղեկացոյ համաձայն զոյ ընիկ Յունականին, այսինքն «Եւ եւս ի խաղաղութեան զՏէր աղալեացոս», որով իմացուած բանից պարզի, այս է ի խաղալեան գոյով. որով ի Տաշիկ լաւ թարգմանել հնար է «Հիւսնը խաղալեան խաղալեան պէ խաղալեան Բաղալեան խաղալեան» կամ զլատալ խաղաղութիւն (սիւքիւնէյ, հուզուր, սուլհ.) իմանալով այսինքն (լաւթիւն, անդորրութիւն, հաշտութիւն) յեզուլ ի ներգոյական՝ որ տնիչի զգորութիւն գործխականի այսպէս, սիւքուէթաէ, եւայն, որ է սիւքուէթիւ, հուզուր իլէ, սուլհ օլարալ, եւայն։

Արդարեւ զխորհրդատեար մեր ի կշիռ արկեալ ընդ խորհրդատեարին Յունաց որ յանուն Ս. Յ. Ոսկեբերանի, բաղում եւ այլ ինչ գտանեմք սքանչելի թարգմանութեամբ յեղեալ ի մերս բարբառ. զոր օրինակ, զ«Ո՛չ սք է արժանի» կամ թէ զ«Որ օրհնեա զայնոսիկ» եւայն լաւ առ լաւ. թող զայլ մանր

դարձուածս բանից, զ:Ընկան՝ կեցս՝ եւ ողորմեանք» եւ այլն եւն: Այլ զարմանք ամենեցուն յուզեացին ի վերայ խրթնաբանութեան «Եւ եւս խաղաղութեան» եւ իմաստցուք զայդ որպէս եւ զաանեմք տպեալս մինչեւ պարօրս:

Աւտօր՝ առ այժմ՝ վասն այսր քարոզի, փութամ թղթովս ազերտել զԱմեն. Արքութիւնդ, զի թէ հաճոյ թուեցի յաչս Զեր՝ դռնեան ի նորոգ տպագրելի գիրս Եկեղեցւոյ Արքոյ՝ այս մասն Զերովք Հայրապետական իշխանութեամբ ուղղեցի, առերով «Եւ եւս ի խաղաղութեան» կամ «Եւ եւս խաղաղութեամբ» ի վախճանի խոնարհեալ ի համարյր լուսաշնա քղանցիցդ եւ հայցեալ գշնորհածիր օրհնութիւնդ՝ մնամ:

Արքութեան Զերում

Նուառս ծառայ

Գրէգոր Վ. Աշէքեան

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻՈՅ ՊԱՏԿԵՐ ՀԱՆԴԻՍԻՍ

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՔ

ԾԻՍԱԿԱՆ, ՇԲՋԱԲԵՐԱԿԱՆ, ՃԱՌ, ԿՈՆԴԱԿ.

	Էջ
Քչոցն եւ մեկնութիւնն: Սահակ Վարդապետ Նա- ղարեթեան:	49, 73
Միութիւն ազգի մարդկան. Աստուածատուր զիրք եւ արդի բնապաշտից զրութիւնք: Յովնանէս Վարդապետ Բօլաթեան:	258
Բազմատեսակեանց զրութիւն: Յովն. Վ. Բօլաթեան:	339, 361
Ջրհեղեղն եւ արդի Գիտութիւն: Յ. Վ. Բօլաթեան:	347
Ճառ Ներքողեան ի պատիւ Քրիստափոր Կոլումպո- սի: Յովնանէս Վարդապետ Բօլաթեան:	409
Կոնգակ Գերեջանիկ Տ. Տ. Ստեփաննոսի-Պետրոսի Ժ. Կաթողիկոսի եւ Պատրիարքի Կիլիկիոյ:	457
Քարոզն «Եւ եւս խաղաղութեան եւն» Գրիգոր Վ. Աշըղեան:	568

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

Համաձայնութիւն Գիտութեան եւ Հաւատոյ. Մար- գարանութիւն (Anthropologie): Յովնանէս Վարդապետ Բօլաթեան:	1, 25, 97
Յարաբերութիւն Մարդկային բանին ընդ Գերբնա- կան կարգի. Բնական Կրօնք եւ կարեւորու- թիւն Աստուածային Յայտնութեան: Պետրոս Վարդապետ Գոյունեան:	64, 121

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

Ուղղափառութեան Յառաջադիմութիւնն ի Միացեալ Նահանգս Ամերիկոյ, Ներսէս Մ. Վ. Աճէմեան:	307
Ամերիկոյ Միացեալ Նահանգաց Ծերակուտի մի ուղ- ղափառ անդամի պաշտօնական յուղարկաւո- րութիւնն: Ն. Մ. Վ. Աճէմեան:	309
Լին Քահանային մարտիրոսութիւնն, Ներսէս Մ. Վարդապետ Աճէմեան:	310
Էմիլ Զօլա եւ Լուրսի Հրաշք, Յովնանէս Յ. Ալան:	319
Լեի՛Ո՛ն ԺԳ. եւ լուսնքականք Ամերիկոյ, Յ. Ալան:	337
Կաթողիկէ կրօնն յԱնգղիա՝ Յ. Յ. Ալան:	368
Նօթք—Տամի բեմք:	561

ԲՍՐՈՅԱԿԱՆ, ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ծանիր գընդ, Սահակ Վարդապետ Նաղարեթեան:	10
Սիլվիո Բէլլիքո, ճառ առ երիտասարդ ոմն յաղագս պարտուց մարդկան, Թարգմանեաց Պետրոս Վ. Գոյունեան:	12
Ընախր աստղուածք, Հաւաքեաց Կամբաստ Ա. Ոսկեան:	33
Ստուգարանութիւն, Սահակ Վ. Նաղարեթեան:	283, 296
Բարոյական Զուարճալիք, Իմաստասիրական բառա- րան, Յովնանէս Վահագն Աճէմեան:	332
Մի քանի զիտողութիւնք Աւանդական Իմաստասի- րութեան վրայ՝ նոր հրատարակեալ մատենի մը առթիւ, Յ. Վ. Բօլաթեան:	376, 385
Յատակատեսութիւն, Յովնանէս Վ. Բօլաթեան:	388
Եղեռնական պատասխանատուութիւն:	428
Պարո, Յարութիւն Ունճեան:	439
Երկինք պտտմնն զփառս Աստուծոյ, Ներածութիւն, Տիեզերք եւ Անսահմանն, *, 450, 463, 485, 505 534,	546
	553

ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ, ԳՐԱԴԱՏԱԿԱՆ, ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԼԵԶՈՒԱՔՆՆԱԿԱՆ

Անտարկ Հայ Աթութայից զրայ. Սահակ Վարդապետ Նաղարեթեան.	17. 36. 217. 241
Examen critique de la grammaire complète de la langue Ottoman. par M. R. Youssouf, Ant. B. Tinghir Professeur de Turc,	88
Գաւառական բարձրագոյ ուսումնասիրութիւնն. Սա- հակ Արքեպիսկոպոս Հաճեան:	104. 132. 153. 182. 231. 255. 276. 301
Նարուսկերէն եւ Հայերէն. Կ. Յ. Պատմաճեան.	234
Արդի Հայերէն լեզուի մէջ սարգած մի քանի զեղծ- մունք. Յովհաննէս Վարդապետ Միսքեան:	297
Կեանք բարից. Թ. Թէրզէ առ:	402. 480. 500

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Պատմական Գրաքննական աւետութիւն մի, Ժանսէն (Janssen) Յ. Յ. Այան:	202
Dr. Wilpert Նպիսկոպոսին երկատիրութիւնն, Եկե- ղեցւոյ տաաջին դարերուն ուխտեալ կուսանք: Յ. Յ. Այան:	356

ԿԵՆՈՍԳՐԱԿԱՆ

Անուանի Հայազգի մի:	48
Կարգինալ Մաննինի վէսթմինսթրի հանգուցեալ ար- քեպիսկոպոսն:	72
Քրիտաւոր Կոլումպոս. Յ. Վ. Բօլաթեան:	289. 313
Վէսթմինսթրի (Լոնտրայի) նոր արքեպիսկոպոսն:	407

	52
Էրնէսթ Ռընան.	472
Էրնէսթ Ռընան.	497

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

Մանկանց կրթութիւնն.	528
---------------------	-----

ՄԱՐԴԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Գանդարանութիւն. Յարութիւն Ունճեան.	96
Մարդարանութեան վերջին վճիռն.	491

ԲՆԱՊԱՏՄԱԿԱՆ

Երկնից լուսանկար պատկերը կամ քարտէսը, պատմական ծանօթութիւն երկնից լուսանկար պատկերին. Յ. Յ. Ալան.	134
Ծովուց մակերեւոյթն.	475

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Գաղտնիք մը. Յովն, Վահագն Աճէմեան.	143, 156, 188, 237
Ս. Ծննդեան վէտ. Թարգմանեաց ի Գաղղիերէնէ Յովնանէս Վարդապետ Միսքճեան.	433

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

- Հնադոյն Հայերէն Քերականութիւն յԺԷ. Դարու.
Յովհաննէս Վարդապետ Միսքեան: 110

ՀՆԱԽՍՍՈՒԹԻՒՆ

- Վիմալիս Եկեղեցի մը. Ներսէս Մ. Վ. Աճէմեան: 303
Եղիստական զերեզման մը. Յ. Յ. Ալան, 520

ՀՆԱԽՍՍՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԹԱՐԳՄԱՆԻՁՔ

- Կորիւն Եպիսկոպոս ի Վիրս. Յ. Յ. Ալան: 197
Եգնիկ Կողբացի. Յ. Յ. Ալան: 245
Ս. Մեսրոպ Հայ Եկեղեցւոյ Առաջին զիննական
Հայրապետը. Յ. Յ. Ալան: 265

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

- Պրիլիոսի Ուրիգեայ Նասոնի Տէր-Էմիլ, Եղերերգու-
թիւն Գ. Թարգմանեաց ի լատին լեզուէ Յովհ.
Վ. Միսքեան: 163
Ջոն առ Գերերջանիկ Հոգեւոր Տէր, ի Միլիթար-
եան Ուխտէ Վեհեակոյ: 167
Ջոն առ Գերերջանիկ Հոգեւոր Տէր. Մովսէս Վ. Ամ-
պէրպոյեան Եպիսկոպոս Գրոյիոյ: 180

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ուխտաւորք երուսաղէսի. Սահակ վ. Պէննայեան: 170

ԳԻՏԱԿԱՆՔ

Յողնութեան ազդեցութիւնը մարսողութեան վրայ.
Յ. Յ. Ալան: 370
Նոր հրաբուխ մը Պրորսէն մոլորակը. Յ. Յ. Ալան. 374
Կամաւոր անդամատութիւն կենդանեաց. 478
Զուարճալիք լուսանկարի. 494

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

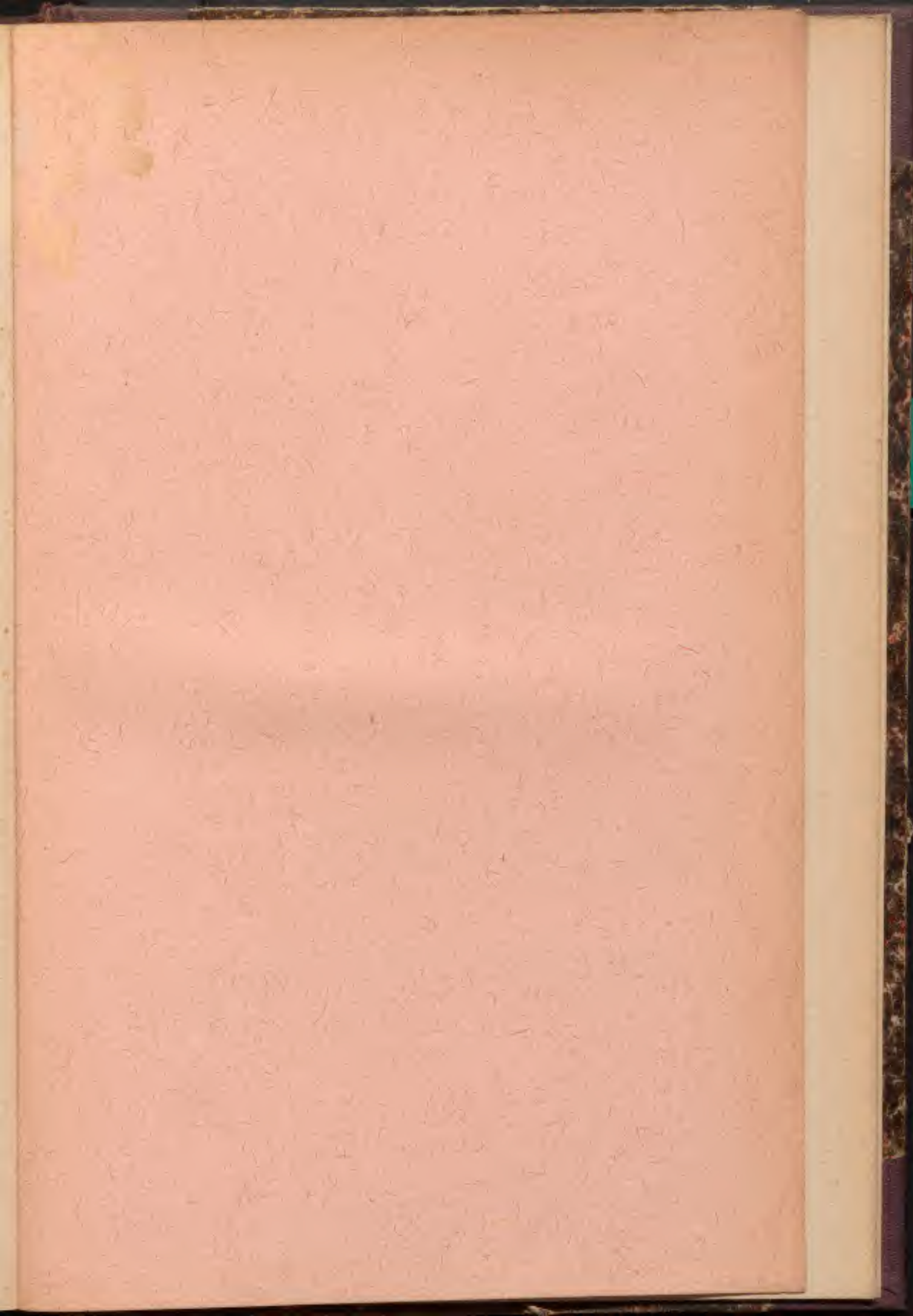
Խորհրդաւոր երաժշտութիւն. Յովհաննէս վահագն
Աճէմեան. 117
Բանք ի տարեդարձի մահուան Պարոտի Աղամեան
Առ Շիրման. Յակոբոս վ. Արճեան. 161
Յիսուսեան կրօնաւորաց թիւն. 264
Շուներու վիճակագրութիւնն ի Գաղղիա. Յ. Յ. Ա. 374
Ծփուն կղզի մը. — Զինացի բժիշկն. 427
Ծօրիլլա. Յարութիւն Ունճեան: 566
Ֆալսեթ. Յարութիւն Ունճեան: 567

Ուղերձ առ Վեհ. Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Խան
յ ժէդ. տարեդարձի Գահակալութեան վեհ.
Սուլթանի. Յովսէփ Շէշրիեան. 193

ՀԱՅՐԱԽՈՍԱԿԱՆՔ

Սուրբ Եպիփան, Յ. Յ. Ալան.	43
Սուրբ Իրենէոս. » »	62
Լեւոն, Յովնանէս, Կլիմաքոս, Սափրոնիոս, Յովնան Դամասկայի. Յ. Յ. Ալան.	145
Ակնարկ Ս. Բարսղի Վեցօրէից վրայ. Սահակ Վար- դապետ Նազարեթեան.	397. 443. 481. 518. 534

Վրիպակք Ուղղեալք. 384. 408. 552

ՊԱՏԿԵՐ տասն է. հինգ օրը մի անգամ կը հրատարակուի.

Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է
Կ. Պօլսոյ համար 40 դահեկան
Դաւառաց է. օտար երկիրներու համար
ըղբատարի ծախսն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խորաքանջիշր քիշ 2 դահեկան

ՊԱՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերա, Եւշիլ փողոց
Թիւ 1, ուր պետք է ղիմել բաժանորդագրութեան է. քերթին
վերաբերեալ այլ ամենայն խնդրոց համար :

RÉDACTION DU BADQUERE

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N ° 1

